

Informatyka 1

Wykład VII

Dokumentacja programu, moduły programowe, typy tablicowe

Robert Muszyński
ZPCiR ICT PWr

Zagadnienia: reguły stylu programowania, komentarze „marginesowe”, „blokowe”, moduły programowe w Pascalu, deklaracja typu tablicowego, zasady posługiwania się tablicami, tablice jako argumenty procedur i funkcji, przeszukiwanie tablic.

Copyright © 2001–2003 Robert Muszyński

Niniejszy dokument zawiera materiały do wykładu na temat podstaw programowania w językach wysokiego poziomu. Jest on udostępniony pod warunkiem wykorzystania wyłącznie do własnych, prywatnych potrzeb i może być kopiowany wyłącznie w całości, razem ze stroną tytułową.

Reguły stylu programowania

- (a) poprawny podział programu na podprogramy, zgodnie ze strukturą opracowywanego zagadnienia,
- (b) umiejętny dobór nazw tak, by wyjaśniały rolę zmiennych, stałych, procedur itp., i sugerowały czego te obiekty tyczą,
- (c) postać graficzna programu (oddzielenia pionowe i poziome, wcięcia) tak zaplanowane, aby ukazać jego strukturę i zwiększyć czytelność,
- (d) dokumentacja programowa (komentarze), dostarczająca informacji do dalszej pracy nad programem, wyjaśniająca wykorzystane rozwiązania, itp.,
- (e) asercje, pozwalające zweryfikować poprawność wywołań procedur i funkcji,
- (f) zasada lokalności, która mówi, że elementy powiązane ze sobą powinny występować razem, a niezwiązane — oddzielnie.

Dokumentacja programu

- komentarze „marginesowe”

CONST

```
SygnalAmp = 10;      { amplituda sygnalu wejscowego }  
KoniecDanych = 99; { sygnalizuje koniec pracy prog }  
GrupaDanych = 20;  { wielk.grupy danych do zliczania}  
XZeroMin = 5;      { minimalna ilosc przeciec zera }  
XZeroMax = 10;     { maksymalna ilosc przeciec zera }  
Sprawdz = TRUE;    { czy sprawdz.poprawn.wart.sygn. }
```

VAR

```
sygnal: INTEGER;    { pobrana wartosc sygnalu }  
bylplus: BOOLEAN;  { czy poprzedni sygnal byl dodat.}  
nsygn: INTEGER;    { licznik wczytanych wart. sygn. }  
nxzero: INTEGER;   { licznik przeciec zera w grupie }
```

```
CONST
```

```
StopnieNaRadiany = 0.017453292;      { dla przeliczen }  
SumaKatow = 180.0;                  { ...w trojkacie }
```

```
READ(sygnal);                        {pierwsza wart. dla porown. w petli}  
nsygn := 1;  
bylplus := (sygnal = ABS(sygnal));   { tylko wtedy sygn + }
```

```
IF ((sygnal > 0) AND (NOT bylplus)) OR  
   ((sygnal < 0) AND bylplus) THEN  
BEGIN                                {wykryte przeciec. zera - zapamietac!}  
  nxzero := nxzero + 1;  
  bylplus := (sygnal = ABS(sygnal)); { tylko wtedy sygn + }  
END;
```

- komentarze „in-line”

```

IF (b*b - 4.0*a*c) >= 0.0 THEN
BEGIN
  (* wiemy ze istnieja dwa pierwiastki rzeczywiste, *)
  (* pozostaje je wyliczyc i wyswietlic na terminalu *)
  sqdelta := SQRT(b*b - 4.0*a*c);
  x1 := (-b - sqdelta) / (2.0 * a);
  x2 := (-b + sqdelta) / (2.0 * a);
  {...}

```

- komentarze „blokowe”

```

{ +-----+-----+-----+-----+-----+-----+ }
{ |   UWAGA: ponizszy fragment programu zostal   | }
{ |   przeniesiony spod Turbo Pascala i nie ma   | }
{ |   pewnosci co do jego poprawnego dzialania. | }
{ |   Uzywaj tylko na wlasna odpowiedzialnosc!   | }
{ +-----+-----+-----+-----+-----+-----+ }

```

- komentarze opisujące działanie procedur i funkcji

```
PROCEDURE DodajDni( Dzień1,Miesiąc1,Rok1,NDni: INTEGER;
                   VAR Dzień2,Miesiąc2,Rok2: INTEGER);
(* Procedura dodaje określona ilość dni do podanej      *
 * daty i oblicza nową datę                               *
 * Parametry:                                             *
 *   Dzień1      - dzień daty wyjściowej (1-31)          *
 *   Miesiąc1    - miesiąc daty wyjściowej (1-12)         *
 *   Rok1        - rok daty wyjściowej (pełny,np.1996)   *
 *   NDni        - liczba dni do dodania (+ lub -)       *
 *   Dzień2, Miesiąc2, Rok2 - nowo wyliczona data       *
 * PRE: Dzień1,Miesiąc1,Rok1 muszą określać poprawną    *
 * datę nie wcześniejszą niż 1 stycznia 1970           *
 * POST: Dzień2,Miesiąc2,Rok2 otrzymują datę            *
 * późniejszą (lub wcześniejszą gdy NDni < 0)          *
 * o NDni od Dzień1,Miesiąc1,Rok1                       *)
```

Moduły programowe — Sun Pascal

- dołączanie plików poleceniem „include”

```
PROGRAM arytmetyka(INPUT,OUTPUT);  
  
FUNCTION Silnia( N: INTEGER ): INTEGER;  
BEGIN  
  IF N<0 THEN  
    WRITELN('Funkcja: Silnia, blad:  
            ujemny argument: ',N)  
  
  ELSE IF N=0 THEN  
    Silnia := 1  
  ELSE Silnia := N * Silnia(N-1)  
END; {Silnia}  
  
VAR X: INTEGER;  
BEGIN  
  WRITE('Podaj argument dla funkcji Silnia: ');  
  READLN(X);  
  WRITELN('Silnia(', X:1, ') = ', Silnia(X):1);  
END.
```

⇒ plik: silnia.inc

⇒ plik: main.p

```
FUNCTION Silnia( N: INTEGER ): INTEGER;           plik: silnia.inc
BEGIN
  IF N<0 THEN
    WRITELN('Funkcja: Silnia, blad:
              ujemny argument: ',N)

  ELSE IF N=0 THEN
    Silnia := 1
  ELSE Silnia := N * Silnia(N-1)
END; {Silnia}
```

```
PROGRAM arytmetyka(INPUT,OUTPUT);               plik: main.p
#include "silnia.inc"
VAR X: INTEGER;
BEGIN
  WRITE('Podaj argument dla funkcji Silnia: ');
  READLN(X);
  WRITELN('Silnia(', X:1, ') = ', Silnia(X):1);
END.
```

Kompilacja

diablo 21:pc -L main.p \Leftarrow tworzy a.out

● tworzenie modułów

```
MODULE pomocniczy;
```

plik: modul.p

```
FUNCTION Silnia( N: INTEGER ): INTEGER;
```

```
BEGIN
```

```
  IF N<0 THEN
```

```
    ...
```

```
    { jak poprzednio }
```

```
  END; {Silnia}
```

```
PROGRAM arytmetyka(INPUT,OUTPUT);
```

plik: main.p

```
FUNCTION Silnia(N: INTEGER): INTEGER; EXTERN;
```

```
VAR X: INTEGER;
```

```
BEGIN
```

```
  ...
```

```
  { jak poprzednio }
```

```
END.
```

Kompilacja (lub jak na stronie następnej)

```
diablo 21:pc -L -c modul.p      ⇐ tworzy modul.o
```

```
diablo 22:pc -L main.p modul.o  ⇐ tworzy a.out
```

```
MODULE pomocniczy; plik: modul.p  
  
FUNCTION Silnia( N: INTEGER ): INTEGER;  
    ... { jak poprzednio }
```

```
FUNCTION Silnia( N: INTEGER ): INTEGER; EXTERN; plik: modul.h
```

```
PROGRAM arytmetyka(INPUT,OUTPUT); plik: main.p  
  
#include "modul.h"  
  
VAR X: INTEGER;  
BEGIN  
    ... { jak poprzednio }  
END.
```

Kompilacja (lub jak na stronie poprzedniej)

```
diablo 21:pc -L -c modul.p ⇐ tworzy modul.o  
diablo 22:pc -L -c main.p ⇐ tworzy main.o  
diablo 23:pc -L main.o modul.o ⇐ tworzy a.out
```

Moduły programowe — zakres zmiennych, funkcji i procedur

- zmienne publiczne i prywatne

```
PROGRAM zakresy(OUTPUT);
PUBLIC VAR publ: INTEGER;
PRIVATE VAR pryw: INTEGER;
PROCEDURE witaj; EXTERN;
BEGIN
    witaj; witaj; witaj;
    WRITELN('A w programie:          publ = ',
           publ:1,', pryw = ',pryw:1);
END.
```

plik: main.p

```
MODULE witaj;
PUBLIC VAR publ: INTEGER;
PRIVATE VAR pryw: INTEGER;
PROCEDURE witaj;
BEGIN
    publ := publ + 1; pryw := pryw + 1;
    WRITELN('Oto jestem w module. publ = ',
           publ:1,', pryw = ',pryw:1);
END; {witaj}
```

plik: modul.p

Przykład uruchomienia

diablo 21: a.out

Oto jestem w module. publ = 1, pryw = 1

Oto jestem w module. publ = 2, pryw = 2

Oto jestem w module. publ = 3, pryw = 3

A w programie: publ = 3, pryw = 0

Typy tablicowe

- Tablica jednowymiarowa N elementowa

tab[1]	tab[2]	tab[3]	...	tab[N]
--------	--------	--------	-----	--------

tab[i] \Leftrightarrow prosta zmienna

- Tablica dwuwymiarowa $N \times M$ elementowa

tab[1,1]	tab[1,2]	tab[1,3]	...	tab[1,M]
tab[2,1]	tab[2,2]	tab[2,3]	...	tab[2,M]
⋮	⋮	⋮	⋮	⋮
tab[N,1]	tab[N,2]	tab[N,3]	...	tab[N,M]

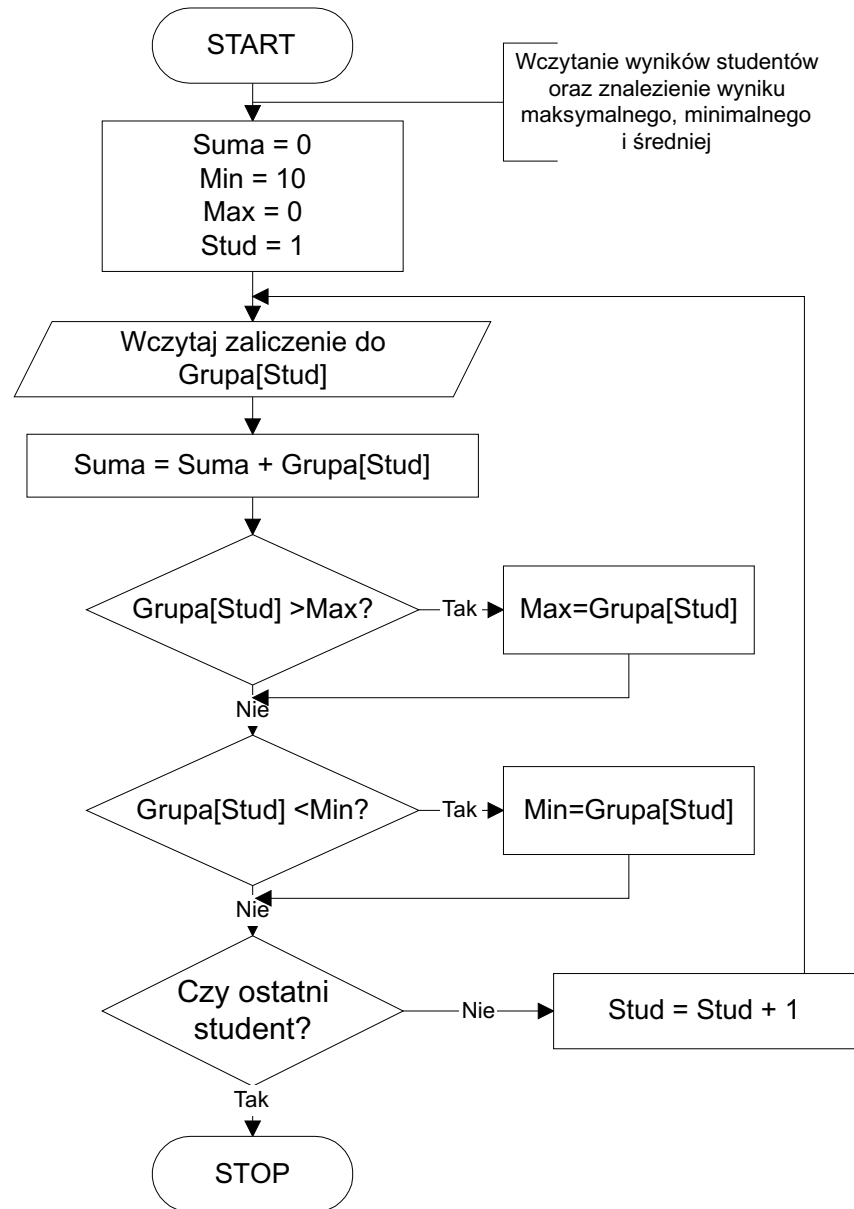
tab[i,j] \Leftrightarrow prosta zmienna

- Tablice wielowymiarowe

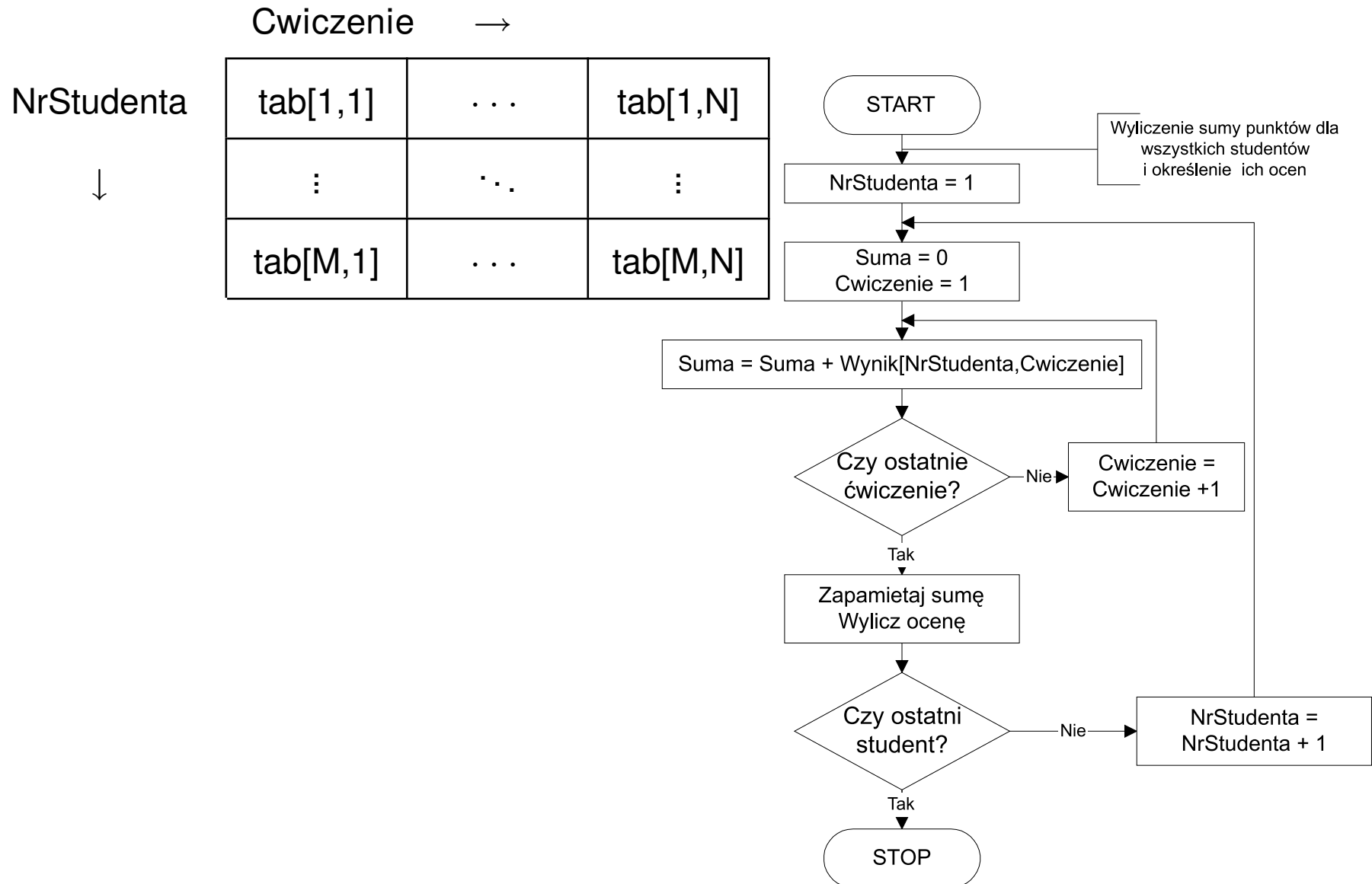
```
CONST
  NStudentow = 200;      {calkowita liczba studentow}
TYPE
  Zaliczenia = ARRAY [1..NStudentow] OF INTEGER;
VAR
  Grupa: Zaliczenia;
  stud, min, max, srednia, suma: INTEGER;
  (*****)
  suma := 0;
  min := 10;
  max := 0;
  FOR stud := 1 TO NStudentow DO
  BEGIN
    WRITELN('Prosze podac zaliczenie dla studenta ',stud)
    READLN(Grupa[stud]);
    suma := suma + Grupa[stud];
    IF Grupa[stud] > max THEN max := Grupa[stud];
    IF Grupa[stud] < min THEN min := Grupa[stud];
  END;
  srednia := suma DIV NStudentow;
```

Typy tablicowe — zgodność typów

```
TYPE
  Zaliczenia = ARRAY [1..NStudentow] OF INTEGER;
VAR
  Grupa1, Grupa2: Zaliczenia;
  Grupa3:          Zaliczenia;
  Grupa4, Grupa5: ARRAY [1..NStudentow] OF INTEGER;
  Grupa6:          ARRAY [1..NStudentow] OF INTEGER;
```


Tablica dwuwymiarowa — przykład

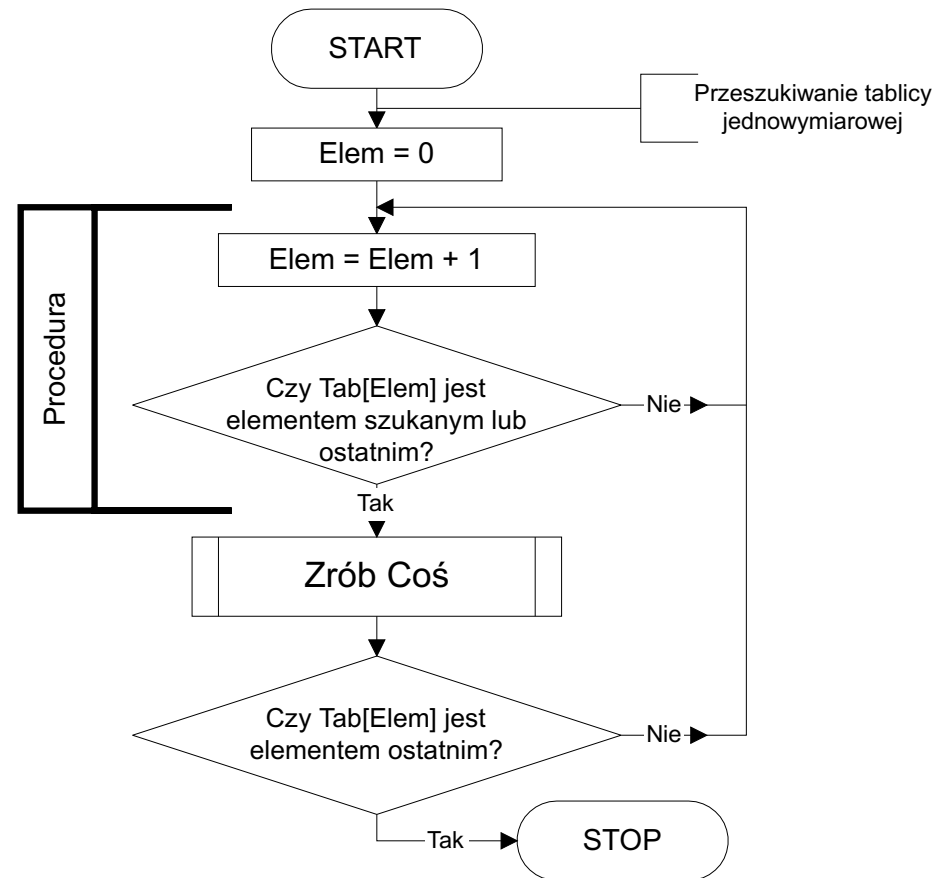
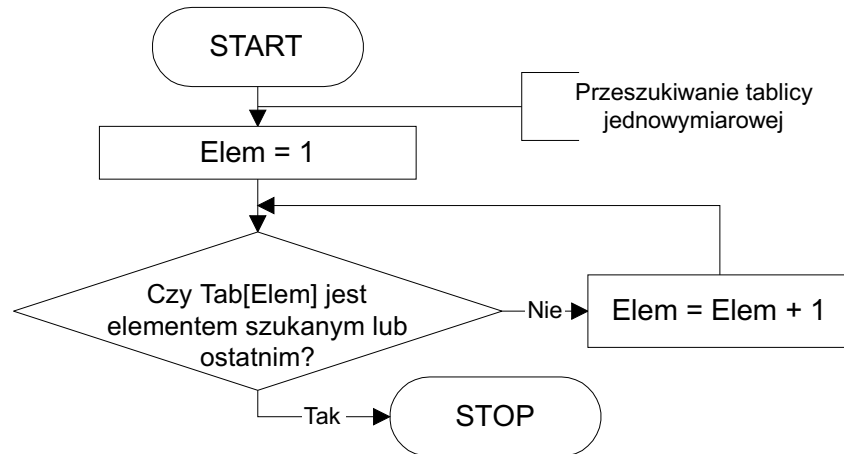


```
CONST
  NStudentow = 200;      {calkowita ilosc studentow }
  NCwiczen = 8;         {ilosc cw.do wykon.w semest}
TYPE
  Zaliczenia = ARRAY [1..NStudentow] OF 2..5;
  WynikiCwiczen = ARRAY [1..NStudentow,0..NCwiczen]
                    OF INTEGER;
VAR
  Zal1,Zal2,Zal3: Zaliczenia;
  Wyn1,Wyn2,Wyn3: WynikiCwiczen;
  (*****)
FOR stud := 1 TO NStudentow DO
BEGIN
  Suma := 0;
  FOR cwicz := 1 TO NCwiczen DO
    Suma := Suma + Wyn1[stud,cwicz];
  Wyn1[stud,0] := Suma;
  Zal1[stud] := 2 + (3*Suma) DIV (NCwiczen*MaxPunkt);
END;
```

Posługiwanie się tablicami

- wykorzystanie pętli FOR-TO-DO
- liczba elementów tablicy z góry ustalona
- przekroczenie rozmiaru tablicy
- możliwość podstawiania całych tablic
- tablice jako argumenty procedur i funkcji (ale nie wartości funkcji!!!)
- zgodność typów

Przeszukiwanie tablic


```

CONST NWartosci = 30;
TYPE Wartosci = ARRAY[1..NWartosci] OF INTEGER;
(*****
FUNCTION ZnajdzNastepna(tab: Wartosci; w,i: INTEGER): INTEGER;
(*   Wyszukuje w tablicy podana wartosc w zaczynajac od   *)
(*   pozycji i + 1, o ile jest wewnatrz tablicy. Zwraca   *)
(*   znaleziony indeks lub -1 gdy nie zostal znaleziony.  *)
VAR Znaleziona: BOOLEAN;
BEGIN
  Znaleziona := FALSE; i := i + 1;
  WHILE (i>=1) AND (i<=NWartosci) AND NOT Znaleziona DO
    IF (tab[i] = w)
      THEN Znaleziona := TRUE
      ELSE i := i + 1;
  IF Znaleziona
    THEN ZnajdzNastepna := i
    ELSE ZnajdzNastepna := -1
END; {ZnajdzNastepna}
(*****
BEGIN
  i := 0; Szukana := ... (* Inicjacja wartosci *)
  REPEAT
    i := ZnajdzNastepna(tablica,Szukana,i);
    IF i<>-1 THEN
      WRITELN('Szukana wartosc znaleziona na pozycji ',i:0);
  UNTIL i=-1;
END.

```

Wykorzystanie tablic

```
CONST MaxString = 25;
      MaxElement = 100;
TYPE Menu = (Koniec,Dodaj,Wczytaj,Zapisz);
      String = PACKED ARRAY[1..MaxString] OF CHAR;
      TabNazwisk = ARRAY[1..MaxElement] OF String;
      TabLiczb = ARRAY[1..MaxElement] OF INTEGER;
VAR IloscOsob           : INTEGER;    {w bazie}
    dane                : TEXT;
    NazwaPliku          : String;
    KoniecPracy         : BOOLEAN;
    WyborMenu           : Menu;
    ImieiNazwisko, ImieiNazwisko_Ojca,      {skladowe}
    ImieiNazwisko_Matki      : TabNazwisk; {tablice}
    NumerStatystyczny, DzieńUrodzenia,      {bazy}
    MiesiacUrodzenia, RokUrodzenia : TabLiczb; {danych}
```

CDN.

```
BEGIN CD.
  KoniecPracy := FALSE;
  IloscOsob := 0;
  REPEAT
    CASE WyborMenu OF
      Koniec : KoniecPracy := TRUE;
      Dodaj : {...};
      Wczytaj :
        BEGIN
          WRITELN('Podaj nazwe pliku z baza danych:');
          READLN(NazwaPliku)
          RESET(dane,NazwaPliku);
          WczytajPlik(dane, {... ,} IloscOsob);
          CLOSE(dane);
        END;
      Zapisz : {...};
    END; {CASE}
  UNTIL KoniecPracy;
END.
```

```
PROCEDURE WczytajPlik(dane: TEXT; { VAR ...: (tablice); }  
                    VAR IloscOsob: INTEGER);  
{ Wczytuje zawartosc pliku do struktur w pamieci      }  
{ Parametry: (pominiety opis parametrow)             }  
{ PRE: plik dane musi byc otwarty do czytania (RESET) }  
{      zm. IloscOsob okresla dotychczasowa ilosc elemen. }  
{ POST: czyta plik dane do wystapienia NumerOsoby<0    }  
{      umieszcza wczytane elementy w tablicach         }  
{      umieszcza nowa ilosc elementow w zmien.IloscOsob }  
{      wyswietla komunikat na ekranie                 }  
  
VAR Poprzednio : INTEGER;
```

CDN.


```
BEGINCD.
  Poprzednio := IloscOsob;
  READLN(dane, NumerOsoby); {pierwszy numer osoby}

  WHILE (NumerOsoby > 0) AND (IloscOsob < MaxElement) DO
    BEGIN
      IloscOsob := IloscOsob + 1;
      NumerStatystyczny[IloscOsob] := NumerOsoby;
      READLN(dane, ImieiNazwisko[IloscOsob]);
      READLN(dane, ImieiNazwisko_Ojca[IloscOsob]);
      READLN(dane, ImieiNazwisko_Matki[IloscOsob]);
      READLN(dane, RokUrodzenia[IloscOsob]);
      READLN(dane, MiesiacUrodzenia[IloscOsob]);
      READLN(dane, DzieńUrodzenia[IloscOsob]);

      READLN(dane, NumerOsoby);           {następny numer}
    END;

  WRITE('Wczytano ', IloscOsob - Poprzednio, ' elementow');
  IF EOF(dane)
    THEN WRITELN(' . ')
    ELSE WRITELN(' --- PRZED KONCEM PLIKU !!', chr(12));
END; (* WczytajPlik *)
```